

Т. В. Мацапура

магістрант ННІ педагогіки (Магістратура 8.18010020

"Управління навчальним закладом" Житомирського

державного університету імені Івана Франка,

м. Житомир)

e-mail: matsapura94@email.ua

Вплив здоров'язберігаючих технологій на формування конкурентоспроможності навчального закладу в сучасних умовах

У статті розглянуто сутність, класифікацію та вплив здоров'язберігаючих технологій на організм людини, визначення цих технологій як одного з аспектів управлінської діяльності керівника навчального закладу, а також проблему використання методів, форм, засобів та прийомів здоров'язберігаючих освітніх технологій у навчально-виховному процесі. Вплив зазначених технологій на формування конкурентоспроможності навчального закладу в сучасних умовах.

Актуальність. У даний час перед нашою державою достатньо гостро стоять проблеми здоров'я підростаючого покоління, виховання у дітей потреби в здоровому способі життя, здоровому дозвіллі. Ці проблеми неодноразово обговорювалися громадськістю, фахівцями різних сфер діяльності, засобами масової інформації. Не заперечуючи комплексність і варіативність рішення даної проблематики, на нашу думку все-таки пріоритети повинні бути за здоров'язберігаючими технологіями так як це один з важливих аспектів управлінської діяльності керівника навчального закладу, що спонукає заклад до формування його конкурентоспроможності.

І тому питання, пов'язані з збереженням здоров'я учнів та студентів у навчальних закладах, як і раніше актуальні.

Мета роботи – дослідити сутність та вплив здоров'язберігаючих технологій на організм людини, визначення цих технологій як одного з аспектів управлінської діяльності керівника навчального закладу та формування конкурентоспроможності навчального закладу на засадах здоров'язберігаючих технологій.

Останні наукові дослідження. Висвітленню сутності проблем здоров'я та різних аспектів здорового способу життя присвячені дослідження філософів, медиків, соціологів (М. Амосова, Г. Апанасенка, І. Брехмана, Е. Булич, В. Войтенко, С. Громбаха, В. Казначеева, В. Колбанова, Н. Куїнджі, І. Муравова, Ю. Лісіцина, В. Петленка, Г. Сердюковської, С. Страшко Л. Сущенко, А. Щедріної) та інших; а також психолого-педагогічні дослідження (Г. Власюк, Ю. Бойчука, Г. Голобородько, М. Гончаренко, О. Дубогай, Г. Зайцева, О. Іонова, С. Лапаєнко, С. Свириденко, В. Оржеховської, Л. Татарникової) та інших учених. В останні роки підвищується інтерес до проблеми вивчення та використання здоров'язберігаючих освітніх

технологій, у розвиток якої зробили свій внесок М. Безруких, В. Беспалько, Т. Бичкова, Т. Карасьова, М. Коржова, В. Красилов, О. Лукашенко, А. Маджуга, Г. Мещерякова, В. Петров, Н. Рилова, Н. Соловйова, В. Сонькін, Н. Смирнов, Т. Сущенко, А. Халілов, Т. Чурекова, Н. Шевелева та інші дослідники.

Згідно з даними МОН України сучасна освіта характеризується широким впровадженням технологічного підходу. І це є об'єктивним процесом, новим етапом в еволюції освіти, на якому будуть переглянуті підходи до супроводу і забезпечення процесу природного розвитку дитини [1].

Як писала у своїй праці "Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі" О. Ващенко: "Мета усіх здоров'язберігаючих освітніх технологій – сформувати в учнів необхідні знання, вміння та навички здорового способу життя, навчити їх використовувати отримані знання у повсякденному житті." [2].

У своїх дослідженнях О. Пометун та Л. Пироженко зазначали що: "Поняття "технологія" в педагогіці прийшло з виробництва, де визначається як сукупність різних елементів, зокрема прийомів, операцій, дій, процесів та їхню послідовність, тобто це своєрідна майстерність людини. Таким чином "технологія" виступає як алгоритм за допомогою якого отримується запланований результат" [3].

Результати та обговорення. У кінці 70-их роках минулого століття збільшується увага до педагогічної технології і на Україні. Однак і на сьогодні стосовно поняття "педагогічна технологія" єдиної думки науковців поки що не існує. У науковій літературі зустрічається понад 300 тлумачень цього поняття в залежності від того як автор уявляє собі структуру й складові освітнього технологічного процесу. Але їх об'єднує те, що всі автори єдині у визначенні мети педагогічної технології – це підвищення ефективності навчально-виховного процесу і гарантування досягнення учнями запланованих результатів навчання.

За визначенням ЮНЕСКО, **педагогічна технологія** – це системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів і їх взаємодії, що своїм завданням вважає оптимізацію форм освіти [4].

Будь яка педагогічна технологія має відповідати основним критеріям технологічності: концептуальності, системності, керованості, ефективності, відтворюваності.

Однак, необхідно розуміння, що нова якість освіти, яка забезпечила б розвиток сучасного суспільства, може бути досягнута лише при створенні певних умов організації такого навчально-виховного процесу, який не зашкодить здоров'ю дітей та молоді і буде спрямований на збереження, зміцнення і формування здоров'я учасників навчально-виховного процесу. А це вимагає від керівників навчальних закладів застосування своєрідних підходів в освіті і виховання на основі здоров'язбереження [5].

Відповідно до "Словника основних термінів і понять з превентивного виховання" наведемо такі поняття технологій (2007 р.):

Технології педагогічні – комплексний, інтегрований процес, який включає людей, ідеї, засоби і методи організації діяльності для реалізації проблем, що охоплюють основні аспекти навчання і виховання.

Технологія виховна – обґрунтований вибір характеру операційного впливу під час взаємоспілкування вчителя з дітьми, з метою максимального розвитку особистості як суб'єкта; як система знань, необхідних вчителю для реалізації стратегій, тактики, процедури виховання.

Технологія соціальна – упорядкована система процедур та операцій, за допомогою яких реалізується певний соціальний проект або конкретна цілеспрямована ідея перетворення (реорганізації, модернізації або вдосконалення) соціальної роботи.

Технологія превентивної роботи – сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються педагогами, психологами, соціальними, медичними працівниками, правоохоронними органами з метою досягнення успіху превентивного виховання.

Технології інтерактивні – це взаємодія партнерів, у спілкуванні яких інтерпретується ситуація і конструюються особистісні дії.

Технології навчання спрямовані на підвищення рівня знань, умінь і навичок протидії негативним явищам та формування відповідальної поведінки.

Поняття "здоров'язберігаючі технології" об'єднує в собі всі напрями діяльності навчального закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я учнів (студентів).

Під здоров'язберігаючими технологіями вчені пропонують розуміти:

- сприятливі умови навчання дитини в школі (відсутність стресових ситуацій, адекватність вимог, методик навчання та виховання);
- оптимальну організацію навчального процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм);
- повноцінний та раціонально організований руховий режим [6].

Слід зазначити, що впровадження здоров'язберігаючих освітніх технологій пов'язано з використанням медичних (медико-гігієнічних, фізкультурно-оздоровчих, лікувально-оздоровчих), соціально-адаптованих, екологічних здоров'язберігаючих технологій та технологій забезпечення безпеки життєдіяльності [7].

Основною метою застосування здоров'язберігаючих освітніх технологій, на думку Н. Смирнова має бути не стільки засвоєння медико-біологічних, гігієнічних і психологічних знань, що виступають лише базисом компетенцій, але й виховання культури здоров'я, здорового способу життя, тобто прищеплення морально-етичних і естетичних навичок доброго, бережливого ставлення до свого здоров'я, здоров'я оточуючих; внутрішня потреба у виборі самозберігаючої поведінки, в безпечних способах взаємодії

з соціумом. Відповідно і завдання здоров'язберігаючих освітніх технологій передбачають створення умов для підтримки стану здоров'я, вироблення позитивного ставлення до свого здоров'я і здоров'я оточуючих як пріоритетної цінності, формування мотиваційно-ціннісних установок для повної реалізації свого фізичного, психічного, духовного потенціалу, засвоєння знань про сутність здоров'я і здорового способу життя, розвиток умінь і навичок щодо самостійної оцінки свого здоров'я, виховання відповідальності за вибраний стиль поведінки щодо власного здоров'я [8].

Як зазначає Т. Бойченко, сутність здоров'язберігаючих та здоров'яформуючих технологій постає в комплексній оцінці умов виховання і навчання, які дозволяють зберігати наявний стан учнів, формувати більш високий рівень їхнього здоров'я, навичок здорового способу життя, здійснювати моніторинг показників індивідуального розвитку, прогнозувати можливі зміни здоров'я і проводити відповідні психолого-педагогічні, корегувальні, реабілітаційні заходи з метою забезпечення успішності навчальної діяльності та її мінімальної фізіологічної "вартості", поліпшення якості життя суб'єктів освітнього середовища [9].

Ми підтримуємо думку О. Ващенко, що аналіз класифікацій існуючих здоров'язберігаючих технологій дає можливість виокремити такі типи:

- **здоров'язберігаючі** – технології, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в школі та ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм), відповідність навчального та фізичного навантажень можливостям дитини;
- **оздоровчі** – технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я учнів, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я: фізична підготовка, фізіотерапія, аромотерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія, музична терапія;
- **технології навчання здоров'ю** – гігієнічне навчання, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів тощо), профілактика травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеве виховання. Ці технології реалізуються завдяки включенню відповідних тем до предметів загально-навчального циклу, введення до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання та додаткової освіти;
- **виховання культури здоров'я** – виховання в учнів особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини [2].

Ми здійснили аналіз однієї із запропонованих науковцями класифікацій здоров'язберігаючих освітніх технологій. Однак слід зазначити, що поняття "здоров'язберігаюча" можна віднести до будь-якої педагогічної технології, яка в процесі реалізації створює необхідні умови для збереження здоров'я

основних суб'єктів освітнього процесу – учнів (студентів) та викладачів. І саме головне, що будь-яка педагогічна технологія має бути здоров'язберігаючою.

Знання, володіння і застосування здоров'язберігаючих технологій є важливою складовою професійної компетентності не тільки сучасного педагога, а й керівника навчального закладу. Керівники навчальних установ у тісному взаємозв'язку з учнями (студентами), викладачами, батьками, медичними працівниками, практичними психологами, соціальними педагогами та соціальними працівниками, усіма тими, хто зацікавлений у збереженні і зміцненні здоров'я людей, спроможні створити здоров'язберігаюче освітнє середовище, центром якого буде – Школа сприяння здоров'ю [3]. І саме наразі є актуальним управління закладом освіти на засадах здоров'язберігаючих освітніх технологій, оскільки заклад стає конкурентоспроможним, зростає його імідж.

Підсумовуючи вищесказане можна зробити такі **висновки:** Впровадження здоров'язберігаючих технологій потребує від керівника навчального закладу, по-перше, не допускати перевантаження учнів (студентів), визначаючи оптимальний обсяг навчальної інформації й способи її надання, враховувати інтелектуальні та фізіологічні особливості учнів (студентів), індивідуальні мовні особливості кожного учня (студента). Намагатися планувати такі види роботи, які сприяють зниженню втоми. Здоров'язберігаючі технології передбачають: зміну видів діяльності, чергування інтелектуальної, емоційної, рухової видів діяльності; групової й парної форм роботи, які сприяють підвищенню рухової активності, вчать вміти поважати думки інших, висловлювати власні думки, правилам спілкування; проведення ігор та ігрових ситуацій.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бойченко Т. Валеологія – мистецтво бути здоровим / Бойченко Т. // Здоров'я та фізична культура. – 2005. – №2. – С. 1-4.
2. Ващенко О. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі / Ващенко О., Свириденко С. // Здоров'я та фізична культура. – 2006. – №8. – С. 1-6.
3. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : метод. посіб. / авт.-укл.: О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : А.П.Н., 2002. – 136 с.
4. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
5. Пометун О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання / Пометун О., Пироженко Л. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.
6. Словник основних термінів і понять з превентивного виховання / під заг. ред. Оржеховської В. М. – Тернопіль : ТзОВ Терно-граф, 2007 – 200 с.
7. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии / Селевко Г. К. – М. : Народное образование, 1998.

8. Смирнов Н. К. Здоровьесберегающие образовательные технологии в современной школе / Смирнов Н. К. – М. : АПК и ПРО, 2002. – 121 с.
9. Бойченко Т. Валеологія в школі : навч.-метод. посіб. для адміністраторів загальноосвітніх середніх шкіл / Т. Бойченко, Бойченко, Н. Колотій [та ін.]. – К. : Саскатун, 1999. – 250 с.
10. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті // Шкільний світ. – К., 2001. – 24 с.

Т. В. Мацапура

Влияние здоровьесберегающих технологий на формирование конкурентоспособности учебного заведения в современных условиях

В статье рассмотрены сущность, классификацию и влияние здоровьесберегающих технологий на организм человека, определения этих технологий как одного из аспектов управленческой деятельности руководителя учебного заведения, а также проблему использования методов, форм, средств и приемов здоровьесберегающих образовательных технологий в учебно-воспитательном процессе в учебном заведении.

T. Matsapura

The impact of health-saving technologies on the formation of competitive educational institution in modern conditions

The article deals with the essence, classification and the impact of health-saving technologies on the human body, the definition of these technologies as one of the aspects of administrative activity of the head of the institution, as well as the problem of the use of methods, forms, the ways and reception of health-saving technologies in teaching and educational process in the educational institution.